

El català o la llengua dels qui es volen lliures

Autor: Roger Mallola

Data de publicació: 03-06-2025

Una de les intervencions més brillants del documental L'estafa de la Catalunya bilingüe, codirigit per Ignasi P. Ferré i Jordi Bilbeny, estrenat amb èxit de públic el dia 29 de maig de 2025 als Cinemes Girona de Barcelona, és la de Roger Mallola, en què formula, amb arguments convincents, la tesi sobre la dimensió política de la llengua catalana. Ara, en publiquem l'article en què hi exposa aquesta idea, que havia aparegut al digital L'Unilateral el 16 de maig de 2023.

L'estiu del 2007 vaig escriure un article, publicat en un mitjà digital desaparegut, les idees del qual penso que no només mantenen la seva vigència, sinó que el seu contingut és més rellevant avui que fa quinze anys, quan nosaltres, els catalans, encara somiàvem ingènuament amb la fi de la història. Amb algunes modificacions de forma, el contingut d'aquesta nova versió introdueix les mateixes idees-força, les quals s'ajusten a veritats eternes alhora que ens serveixen per al present que ens cau a sobre.

L'any 2007 es va celebrar una edició de la Fira del Llibre de Frankfurt, i els mesos previs s'hi va debatre sobre la conveniència de convidar-hi els escriptors que escriuen en castellà a Catalunya. Avui, l'any 2023, el debat sobre si la producció en llengua castellana feta a Catalunya és literatura catalana segueix ben viu. De més a més, se n'hi ha afegit un de nou al voltant de la qualitat de la llengua literària i sobre les mixtures de diversa índole presents en algunes obres escrites en català, les quals reben el suport del règim, que se'ns diu que no es pot qüestionar. Fa vint anys que va començar una nova ofensiva contra l'ànima col·lectiva dels catalans, i ara som en el seu apogeu, i els agressors han identificat novament el camp de la cultura i, sobretot, el de la llengua com l'essència que els cal destruir.

El tema de la llengua s'ha presentat al llarg de la nostra història com altament espinós per motius i circumstàncies prou sabuts, i que n'han fet objecte de lluita política permanent. Aquest fet no ens ha d'estranyar, atès que la llengua és un dels atributs clau de tota nació. I ho és bàsicament perquè a través de la llengua és com tot un poble veu i entén el món que l'envolta, i com el construeix i se'l fa seu, i com ho fa en contraposició a altres pobles. Però per sota la llengua hi

ha tot el caràcter d'aquest mateix poble que l'ha creat i la fa servir. Un caràcter que és molt difícil de definir exposant només un sol atribut com pot ser aquesta mateixa llengua, o la creació artística, o el sistema de reproducció material, o algunes de les seves institucions. Els pobles són un tot. I l'estudi fragmentat d'una de les parts, com pot ser la llengua, pot portar a la confusió general del tot, que és la nació.

La definició de nació que es fa en els àmbits acadèmics arreu del planeta pateix de mancances conceptuals profundes. I en aquestes mancances, pròpies, d'altra banda, de molts altres conceptes de les ciències socials, és on troben les esquerdes per al combat polític. Ningú no qüestiona que la gravetat fa caure els cossos cap avall, però tothom s'atreveix a dir que la nació és una comunitat imaginada que, precisament per ser imaginada, no existeix. A mi, com diria un savi, m'agradaria que algú em presentés la senyora gravetat, perquè malgrat que cada dia em fa tocar de peus a terra, no he tingut el plaer de conèixer-la. El debat de si Catalunya com a nació en té una, o dues, o dues-centes, de llengües, és un debat estèril i porta a la confusió interessada, encara que sigui obvi que només en té una.

Penso que cal aprofundir en l'enteniment del nostre veritable caràcter per entendre què posem en joc quan fem servir la nostra llengua. Hem d'entendre la nostra llengua més enllà de les seves característiques formals, d'atributs donats, i endinsar-nos fins allò que coneixem com el caràcter que incorpora, i més específicament el caràcter nacional. Paradoxalment, és des de fora que això sempre ho han tingut clar: "The Catalan language is irrevocably tied to the history and spirit of the Catalan people" són les paraules d'un escriptor nord-americà fetes en aquells mesos del 2007. És en el caràcter forjat en la història on hem de trobar el veritable sentit de per què parlem la nostra llengua. Perquè, certament, es podria reflexionar sobre el plantejament que fan els nostres intel·lectuals quan diuen que "la llengua ha estat i és l'eix de la nació: sense llengua seríem una altra cosa". Segurament, seríem una altra cosa, però els americans parlaven la mateixa llengua que els anglesos i, sense complexos, van declarar-se homes lliures i van construir la nova nació americana deixant de banda qualsevol raonament d'atribut cultural. I accepto que potser en aquell moment tot era molt diferent, i que la història importa.

La nostra és una llengua preciosa. Algú ha dit que és una llengua amb pretensió d'excel·lència, de virtuositat, de naturalesa egrègia. La poesia, que seria, d'altra banda, una forma preeminent d'exposar el caràcter nacional, en seria la millor mostra. Però això no la pot fer especial per a nosaltres. I, si ho fa, hauríem d'acceptar que en aquest virtuosisme s'hi amaga una forma d'arrogància que pot ser mal entesa. Crec, tanmateix, que per a nosaltres hi ha alguna cosa de més valor i que li dona el seu veritable significat de present. El català per a nosaltres és més important, importantíssim diria jo, per una altra qüestió: no és només atribut descriptiu de la nació catalana per se, com una qualitat associada a una espècie; sinó que és condició vital derivada, que té conseqüències axiològiques més enllà de la mateixa particularitat i forma. I és així perquè en nosaltres conté l'essència d'un valor sublim de l'home. El més valuós potser. I llavors ens cal la història. La llengua catalana, precisament per haver estat sotmesa a una persecució atroç, prohibida, anorreada, violentada, empresonada, de la mateixa manera que els seus parlants al llarg dels segles, la llengua catalana, doncs, ens recorda i ens recordarà sempre no qui som –catalans– sinó què som, i que per això quan la parlem ens convertim en un tipus específic d'home: aquell que precisament perquè en fa ús es proclama home lliure. Perquè és aquest el veritable esperit de la nostra condició, el nostre veritable caràcter: el d'aquells que, a Catalunya, no entenem ni acceptem la nostra condició si no és com la d'homes i dones lliures.

Roger Mallola